

Драго В. Тешановић*
Универзитет у Бањој Луци
Филолошки факултет Бања Лука

УД 811.163.41(091)
81`35
061:811.163.41(497.1)
DOI 10.7251/NS1601054T
Прегледни рад

СЛИЧНОСТИ И РАЗЛИКЕ НАЗИВА СРПСКОГ ЈЕЗИКА ДАНАС И У ВУКОВО ВРИЈЕМЕ

***Апстракт:** Језик, вјера и писмо, кључне су одреднице једног народа за сигуран национални идентитет. У каквом стању је наш језик и шта се све дешавало од Другог свјетског рата па до данас, какву штету је претрпио српски језик као централни, у окриљу јужнословенске језичне заједнице? Да ли је томе више допринијела наука или политика, веома је дискутабилно питање. Српска наука је запоставила своје национално писмо – ћирилицу из поштовања према другим народима, а у тежњи да на тај начин да што већи допринос лажној синтагми „братства и јединства“. Назив језика српскохрватски једино су употребљавали Срби, док су Хрвати језику дали назив хрватски или српски, дакле номинација се састојала из двије ријечи, а посљедња српски никад није употребљавана. Изостављањем другог дијела сложеннице српски, Хрвати су стварали увертиру за конституисање хрватског језика. Нажалост, часописе за културу и науку, који су штампани на ћириличном писму, Хрвати су протјерали хронолошки из Хрватске, да би у овом рату прогнали и њихове кориснике. Како се то све одиграло пред очима српске науке и политике, веома је дискутабилно. Дакле, док су се други народи борили за свој идентитет, Срби су нијемо посматрали како се урушавају српске институције, српски језик, писмо, те и сам српски идентитет.*

***Кључне ријечи:** језик – писмо, вјера, идентитет.*

Увод

Вук никада Србе није дијелио ни по регионалној, ни по вјерској припадност. За њега су били Срби сви они који су говорили штокавским нарјечјем (тј. српским језиком), без обзира на то да ли су они из Херцеговине, Србије, Војводине, Крајине, Босне, Хрватске, Даламације, Црне Горе, Боке Которске или Дубровника. Србе је он дијелио на Србе „три закона“ (три вјере): Срби грчкога закона (тј. Срби православци), Срби римскога закона (тј. Срби католици, који говоре штокавски) и Срби турскога закона (тј. Срби мухамеданци). И за све њих и на основу њихових језичких особина је стварао српски књижевни језик, какав имамо и данас. Вук је свој критеријум језика

---

* draganaldj@gmail.com

као критеријум подјеле народа поткрепљивао сличним примјерима из Европе: Нијемаца има од више вјера, али су сви они Нијемци, исти случај је са Французима, Енглезима, Мађарима... По том критерију Вук је све штокавце сматрао Србима, све чакавце Хрватима, док је већину кајкаваца сматрао Словенцима.

За вријеме Вукове борбе за увођење српског народног језика у књижевност и међу Хрватима ће се водити дискусије око тога којим језичким путем да пођу, јер су они имали доста развијену књижевност на кајкавском и чакавском дијалекту. Тридесетих година 19. вијека у Хрватској ће се формирати Илирски покрет са Људевитом Гајем на челу. Циљ тог покрета био је уједињење свих земаља бивше Наполеонове Илирије на основу језика. Због тога је Људевит Гај у „Илирским новинама“ још 1836. године изашао с идејом да и Хрвати прихвате штокавски дијалекат као свој књижевни језик, иако је и Гај био кајкавац. Гај је чак реформисао латиничко писмо по узору на Вукову реформу ћирилице, прилагођавајући латиницу гласовним особинама штокавском дијалекта. Тако је увео слова: *ć, č, lj, nj i dž*, док је слово *đ* касније у латиницу увео Ђуро Даничић. Таква реформисана латиница зове се гајица.

Пошто су Хрвати одабрали за основицу књижевног језика штокавски дијалекат (мада је Хрвата штокаваца било врло, врло мало, много мање него чакаваца и кајкаваца) јавила се потреба да се нека од неријешених питања усагласе с Вуковим рјешењима. Тако је у Бечу 1850. године дошло до Бечког књижевног договора. Вук Караџић и његов ученик Ђуро Даничић састали су се са хрватским представницима Илирског покрета и сложили се да и Хрвати прихвате Вуков српски књижевни језик, чија је основица источнохерцеговачки дијалекат ијекавског типа. Вук је сам написао правила тог „јужног изговора“ (тј. ијекавског источнохерцеговачког дијалекта, за који је Вук већ био извојевао побједу међу Србима). Од Бечког књижевног договора Вуков српски књижевни језик постао је и језик свих Хрвата. До потпуног прихватања свих особина Вуковог српског језика доћи ће у Хрватској тек крајем 19. вијека. Тада Вук већ није био међу живима. Али се са његовим српским језиком дешавало нешто што он, вјероватно, никада ни помислио не би да се може десити. Наиме, све своје књиге Вук је објавио под именом српскога језика (*Српски рјечник, Српске народне пјесме, Српска граматика, Српске народне приповијетке...*). Тада се српски језик и код Вука и у цијелој Европи звао само српски. Послије Вукове смрти у Хрватској се све чешће употребљавао назив српски или хрватски језик.

У 19. вијеку је постојао незнатан број Хрвата који је, у сусједству са Србима и под њиховим утицајем, говорио и српски (штокавски). То није ништа необично: увијек има дијелова једног народа који говоре језиком

другог народа. Све до седамдесетих година 19. вијека било је више Хрвата који су говорили њемачки или италијански него оних који су говорили штокавски (српски), па ипак њемачки и италијански језик нису названи хрватско–њемачки или хрватско–италијанским. Хрвати се нису задовољили само тиме што су преузели српски књижевни језик, него су одмах послје Вукове смрти чином без преседана у историји било ког другог језика српском називу у имену језика додали и хрватско име.

Стварањем Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца (1918) Вуков српски језик и код Срба и код Хрвата звао се српскохрватски језик. Назив српскохрватски или хрваткосрпски прихваћен је и на Новосадском договору о књижевном језику 1954. године. И тај назив био је званичан назив језика све до распада СФР Југославије деведесетих година 20. вијека. Од Новосадског договора па све до деведесетих година двадесетог вијека српски језик је угрожен како с политичког, тако и с лингвистичког аспекта. О томе су, углавном, познате титоистичке идеје које су српском народу задавале тако страшне ударце, тако да су сви они који су се служили својим националним писмом проглашавани српским националистима. Дакле, тужно али истинито и данас су међу живима универзитетски професори из Бањалуке, које су протагонисти титоистичких идеја послали у најтеже казамате у Босни и Херцеговини, и тамо их понижавали, омаловажавали, а посебно су им као терет стављали њихово национално писмо ћирилицу, којим су се служили. О овоме питању неопходно је да неко од лингвиста направи детаљну анализу. Послије свега шта се нама Србима десило послје Бечког договора и Новосадског договора, веома је дискутабилно шта би и Вук на све то рекао.

Распадом СФР Југославије Хрвати су потпуно из назива језика избацили одредницу *српски* и преименовали га у „*хрватски књижевни језик*“, а муслимани (који себе сада зову Бошњаци) назвали су га босански (бошњачки), док су Срби језику вратили српско име, па га поново зову српски језик. Из наведене констатације није тешко закључити да су Срби веома тешко прихватили свој српски назив, јер код већине лингвиста била је јака утемељена идеја о заједништву о „братству и јединству“ кога више није било, а једино су Срби били ти који се тога руха нису могли ослободити. Ипак, послје силних и срамотних омаловажавања српског национа, како на политичком а тако и на језичком плану, Срби су се вратили своме идентитету и номинацији српског језика.

У два од три назива изгубљена је термилошка веза са српским језиком, па то служи, наводно, као врховни доказ за проглашење тих језика посебним језицима. И Хрвати и босански муслимани настоје да направе што више диференцијалних црта „својих језика“ према српском језику, како би преко њих покушали да докажу како ти „језици“ не само да не потпадају под

српски језик, већ да нису никад ни проистекли из српскога језика. Та њихова настојања, која се не заснивају ни на каквим научним чињеницама, фалсификују слику о карактеру и статусу српског језика.

Око српског језика на историјском нивоу односно у дијахроној перспективи, водиле су се различите полемике и расправе о структури језика, углавном с научног аспекта. Међутим, од раскола хришћанске цркве у једанаестом вијеку (1054) на Православну и Католичку, Срби су злоупотребом вјере разбијени на Србе православце (већи дио) и Србе католике (мањи дио). Доласком моћне Турске, те освајањем српских простора, није мали број Срба који су прихватили ислам, односно муслиманску вјеру. Срби су прихватили ћирилично писмо, католици латиницу, док су муслимани задржали ћирилично писмо. Ипак, неки од учених муслимана настојали су да преко Курана науче арапски језик или евентуално турски, па су на тај начин постајали чиновници на турским дворовима и канцеларијама. Када је у питању српски народ, углавном, при доласку Османлијског царства остајали су неписмени а своје ћирилично писмо чували су уз помоћ манастира и црквене хијерархије. Чувар нашег језика била је и наша народна књижевност, која се зракасто ширила, приповиједајући о несрећи српског народа, тако да су народни пјевачи послије сваке српске буне, стварали односно опјевавали зулуме и невоље које су Срби стоички подносили у надању да ће кратко трајати.

Када је у питању језик, постоје различите теорије. Међутим, с обзиром на тему рада, излагање је најбоље започети цитатом једног страног лингвисте: „Ријеч 'језик' користи се“, каже Роберт Диксон, „у два врло различита смисла. Један је политички смисао, гдје свака нација воли рећи да говори различит језик од својих сусједа. Други је лингвистички смисао, гдје се два идиома, која су међусобно разумљива, сматрају дијалектима истог језика. Типично је да неколико 'језик' у политичком смислу представља дијалекте једног језика у лингвистичком смислу. Кад се политички угао гледања одбаци, тада није тешко одредити да ли се ради о једном језику или о неколико језика. Кад се језик дефинише помоћу узајамне разумљивости, онда се ријетко појављују потешкоће при одређивању да ли идиоми двију група људи представљају дијалекте једног језика или два различита језика“ (Диксон, 1997). Ако примијенимо Диксонове критеријуме диференцијације идиома на однос српског, хрватског и бошњачког језика, који су, колико до јуче, били обједињени термином српскохрватски / хрваткосрпски језик, ако се зна да називи покривају исти језик које је покривао и термин српскохрватски, а уз то се још зна да је дијалекатска основица и терминолошки јединственог и троименованог језика иста: новоштокавски источнохерцеговачки дијалекат, онда готово да нема дилеме: у питању је један лингвистички, а три политичка

језика. И док је за језик званични назив био српскохрватски, готово сви сербокроатисти, и не само они него и готово сви остали лингвисти код нас и у свијету, били су уједињени у мишљењу да је то један варијантно раслојен језик. То је управо оно мишљење што га већина европских лингвиста, без обзира на извршено троименовање у посљедњој деценији, и данас заступа сматрајући то непобитном чињеницом, коју доказују „одлучујућим истовјетностима у језичком систему“. Друкчије речено, оно што је до јуче сматрано варијантским опозицијама сада се (посебно с хрватске стране) узима као критеријум диференцијације двају стандардних језика. Није критеријум разумљивости једини критеријум који потврђује лингвистичку „једност“ српског, хрватског и бошњачког језика. С њим су сагласни и општелингвистички критеријуми идентитета једнога језика. Лингвисти, углавном, наводе три компоненте идентитета једнога језика: структурна (какав је неки језик), генетска (из чега је настао) и социолингвистичка (како га вреднују његови говорници). Када је ријеч о наведеним димензијама језичког идентитета, у овом (српскохрватском или српско / бошњачко / хрватском) случају двије чисто лингвистичке (структурална и генетска) и даље говоре о јединству, али се она трећа социолингвистичка, показала одлучујућом у правцу диверсификације.

С лингвистичког становишта, примјеном и генетског и структурног критеријума, и бивши српскохрватски и његови наследици: српски, хрватски и бошњачки могу бити, а и јесу, један варијантски раслојени језик. Даље, Ранко Бугарски каже да нигдје у свијету не постоје два, а још мање три идиома са оволиким степеном истовјетности који би се лингвистички третирали као засебни језици. Поред наведеног мишљења, неопходно је навести и мишљење Сњежане Кордић за социолингвистички критеријум која каже да би прихватање „повијесно увјетоване самопроцјене носитеља језика“ за одлучујући лингвистички критеријум значило да је могуће да већ сутра настану нови страни језици, пулски или славонски, јер би све зависило од тога да ли ће становници Пуле или Славоније изјавити да свој језик сматрају одвојеним језиком (Кордић, 2001).

У овоме раду неопходно је поменути и критериј Цевада Јахића који истиче да у нашим балканским приликама језик да би био језик не мора се обавезно битно разликовати од другог, јер тај разликовни принцип није мјерило постојања, односно непостојања националних језика (Јахић, 1999).

Међу лингвистима постоје различите теорије, тако да неки тврде да сваки народ има право да свој језик назива како хоће, а да га други народи у томе, све и да хоће, не могу спријечити. То, међутим, не значи да тај назив мора или треба бити прихваћен код другог народа, посебно код онога који се такође користи истим тим језиком као својим. Други народ, према томе, има

право, како то за Хрвате каже Брозовић поводом назива „босански језик“, да у својој друштвеној и научној пракси не прихвате такав назив (Брозовић, 1999). Историјски је, дакле, лако доказати да је дојучерашњи српскохрватски само преименовани српски језик, а ако је српскохрватски преименовани српски, онда су већ по законитостима научног социологистичког закључивања и хрватски и босански/бошњачки преименовани српски језик. Због тога је, ваљда, и однос данашњег српског језика (тј. његових корисника и лингвиста) према српскохрватском кудикамо другачији од односа бошњачког и хрватског језика. „Док се у актуелној кроатистичкој језичкој политици, а и у такозваној боснистици свим силама напрежу да докажу посебности свог језика и одвоје своје од српског, и/или српскохрватског језика, дотле код Срба“, како је то закључио и Павле Ивић, „замена назива српскохрватски језик називом српски језик није повукла никакве измене у особинама тог језика“ (Ивић, 1999). Милош Ковачевић се на наведену проблематику освртао у многим часописима о српском језику и језицима и на ово питање давао је релевантна рјешења а једно од њих гласи: „Српски језик је тако, прихватањем манипулативних намјесто научних истина, у свом стопедесетогодишњем ходу од српског преко српскохрватског стигао (у Хрватској) до чистог хрватског књижевног језика. А хрватски примјер почели су одмах слиједити и други. Тако да српски језик није само стигао до хрватског него и до босанског/бошњачког, с тим да нису далеко ни црногорски, војвођански... Јер, када манипулације аргументима замијене научне аргументе, све је могуће: могуће је и оно што у науци никада није било нити ће вјероватно бити могуће – да један српски језик изњедри толико, само именом, различитих језика“ (Ковачевић, 2003).

Пишући о парадоксалности актуелне српск(охрватск)е језичке ситуације, Милош Окука каже да су Срби, Хрвати, муслимани-Бошњаци и Црногорци могли својим примјером осоколити и Аустријанце и Лихтенштајнце и Швајцарце (Швицарце) који говоре њемачки и Луксембуржане да се и они (коначно „једном засвагда“) одвоје од своје велике „језичке браће“ Нијемаца, па прогласе своје националне језике: аустријски, швајцарски (швицарски), луксембуршки и лихтенштајнски, да између себе створе непроходне границе и да, на примјер, са своје територије протјерају, не само „туђе држављане“, него и новине и књиге „оних других“, непожељних. Тиме би се, зар не, лијепо успоставила паралела са Србима, Хрватима, Бошњацима и Црногорцима и са српским, хрватским, босанским и црногорским језицима! Јер, и они (дакле, и ти Аустријанци, и ти Швајцарци и ти Луксембуржани и ти Лихтенштајнци), као и сви други народи, имају потпуно легитимно право на то, па и на то да свој језик назову својим, националним именима. Али они, ето, неће па неће (или им се нешто не да) да

искористе то право! И не само да имају право на то, него они имају за то и језичких разлога, можда и јачих него што их имају та до јуче „сложна“ четири јужнословенска народа (Окука, 2001).

У својој анализи Вука и вуковаца и Јагића и јагићеваца, Петар Милосављевић се увијек ослањао на научне чињенице. Није се, међутим, много обазирао на величину српских филолога, које је критиковао због провођења јагићевског хрватског филолошког као српског програма. Више је замјерао српским него хрватским филолозима, јер су први радили против властитих националних интереса, а други у корист сопствених националних интереса. Није се либио упутити критику и водећим националним институцијама: Српској академији наука и уметности, Матици српској и Српској књижевној задрузи, зато што су током читавог двадесетог вијека, умјесто српског, проводили хрватски филолошки програм, а и данас то раде. Сва српска филологија двадесетог вијека као да је омађијана јагићевским хрватским филолошким програмом, па ни до дана данашњег не може да се разбуди из дубоког стогодишњег магијског сна. А отржењење је, поручује у својим књигама Милосављевић, неопходно. Отржењење упућује на један једини национално исправни пут – на пут обнове и развоја србистике на Вуков(ск)ој филолошкој парадигми.

У Републици Српској проблем са Хрватима и Муслиманима нису само уџбенички језички садржаји, него и само именовање језика. Тај проблем је посебно дошао до изражаја приликом усвајања амандмана на устав Републике Српске. Тај је проблем наново актуелизован писмом Одбора за стандардизацију српскога језика високом представнику у Босни и Херцеговини Педију Еждауну, од кога се тражи да преиначи садржај језичкога амандмана, што га је на Устав Републике Српске наметнуо његов претходник на положају високог представника за Босну и Херцеговину Волфганг Петрич. Наиме, Комисија Одбора за стандардизацију српскога језика за односе с јавношћу и рјешавање неодложних питања, донијела је још 27. јула 2002. године Одлуку бр. 27, којом се реагује на садржај Амандмана број LXXI, о језику и писму на Устав Републике Српске, који је октроисао донедавни високи представник међународне заједнице за Босну и Херцеговину Волфганг Петрич, тражећи од новог високог представника за Босну и Херцеговину, Педија Ешдауна, да промијени наведени амандман. Волфганг Петрич је наметнуо амандман о језику и писму LXXI на Устав Републике Српске који предвиђа да су службени језици Републике Српске: језик српског народа, језик бошњачког народа и језик хрватског народа, а службена писма ћирилица и латиница. Петрич је, наиме, тим амандманом замијенио (неприхваћени) текст амандмана (LXXI) који је предложила Народна скупштина Републике Српске који каже да се српски, хрватски и

бошњачки језик, ћирилично и латинично писмо равноправно употребљавају у Републици Српској.

Наведена комисија Одбора за стандардизацију српскога језика Петричу замјера, прије свега, што је у Уставу Републике Српске „обезвимио сва три језика (заправо сва три национална стандарда истога језика) уводећи умјесто њих три њихове језгровите дефиниције“. Комисија упоређује дати амандман у Уставу Републике Српске са садржајем амандмана XXIX у Уставу Федерације Босне и Херцеговине који каже да су службени језици ФБиХ: босански језик, хрватски језик и српски језик, а службена писма латиница и ћирилица. Комисија закључује да треба уклонити елементе очигледне неравноправности српског народа и српског језика и у Републици Српској и у Федерацији Босне и Херцеговине, чија се термилошка норма за један од три језика (односно национална језичка стандарда) не смије избојети нити евентуално кривотворити. Комисија, због тога, Педију Еждауну предлаже да одредбу у наведеном амандману на Устав ФБиХ исправи само у једној појединости, тј. да у српској верзији тог амандмана атрибут босански замијени атрибутом бошњачки, те да се потом истовјетан садржај тог амандмана унесе у амандман LXXI Устава Републике Српске. У даљем тексту, Комисија слиједи подробно образложење зашто „шија а не врат“, односно, зашто је тобоже за Србе прихватљив бошњачки а не босански као назив за „језик Бошњака“ (Ковачевић, 2003.).

Упореди ли се наведена три садржаја амандмана: садржај наметнутог Петричевог амандмана, садржај приједлога амандмана који је начинила Народна скупштина Републике Српске и садржај амандмана који нуди Комисија Одбора за стандардизацију – парадоксално звучи, али је с научног становишта и са становишта српских националних интереса, најбољи управо Петричев амандман. Ако не помаже, он и не одмаже научној истини, ни српским националним интересима. Два су његова недостатка. Први, што није у потпуности могао експлицирати истину да се у Републици Српској говори српски језик, који је језик српскога, хрватскога и бошњачкога народа. То је и Волфганг Петрич наведеним амандманом готово заобилазно рекао, изневјеравајући (а то је тај други недостатак) једино у том заобилазном дефинисању научну чињеницу да нису у питању „службени језици“, како он наводи, него „један службени језик“. Он је, не могавши у потпуности због научних захтјева других испоштовати научну истину, својом неодређеном дефиницијом, заправо политику упутио на лингвистику. Нека лингвистички аргументи, ако нису могли превладати у узаврелој атмосфери, атмосфери доношења амандмана на Устав Републике Српске, бар превладају у будућем нужном Закону о језику и писму у Републици Српској (Ковачевић, 2003.).

Након извјесних консултација о називу језика, Народна скупштина Републике Српске амандманом експлицитно признаје постојање „три језика“, а затим и њихову „равноправну употребу“ у Републици Српској. Став Народне скупштине Републике Српске довео је овим ставом право српског народа да свој језик не номинује српским именом. Одлука о номинацији српског језика тријадног карактера (српски, хрватски и бошњачки) од стране Народне скупштине Републике Српске није искориштено право да се језик номинује именом српски. Ипак, на другој страни, односно у окружењу, сви се позивају на право номинације језика по жељи, без обзира да ли су лингвисти или политичари чији је језик изњедрен из српског језика, позивају се на то право, не осврћући се на законитости лингвистике као науке. Такав примјер налазимо у Федерацији Босне и Херцеговине, гдје Бошњаци номинују свој језик босанским, а Хрвати хрватским. Дакле, Срби, као народ су повријеђени и обесправљени и сами пред собом, јер ако некога Србина из Републике Српске упитамо којим језиком говори, одговор би требало да гласи: језиком српског народа. Дакле, намеће се питање која је то одлука Волфганга Петрича која може да задовољи српског интелектуалца, па и обичног човјека. Ништа бољи од наведеног амандмана Српске скупштине није ни садржај амандмана којим би наведена Комисија Одбора за стандардизацију српскога језика жељела да замијени Петричев амандман. Приједлог и тог „комисијског“ амандмана готово експлицитно признаје комадање српскога језика и равноправан статус са српским „хрватском“ и „бошњачком језику“. Истина, у образложењу, којег у уставном амандману нема нити може бити, када год Комисија „бошњачки“ и „хрватски“ оквалификује „језицима“ она дода и парентетичко експланативно проширење „три национална стандарда истога стандарднога језика“. Па, како се може тврдити да је у питању „исти стандардни језик“, а истовремено предлагати да у уставном амандману стоји „Службени језици Републике Српске су: српски, хрватски и бошњачки“!

Будући да се неоспорно ради о једном лингвистичком језику, а три политичка језика, лингвисти би се морали повиновати научној лингвистичкој истини, а она је неумитна: у питању је један језик који бијаше и лингвистички остаде српски, али који доби још два политичка имена. Зато је најбољи приједлог формулације амандмана на Устав Републике Српске био онај што га донесоше учесници округлог стола „Језик – језици у Републици Српској“ (одржаног 8. 2. 2002. године на Филозофском факултету у Бањалуци). Тај приједлог (који, уз уважавање актуелне политичке ситуације у Босни и Херцеговини, ипак, најмање изневјерава научну истину) гласи: „У Републици Српској у службеној употреби је српски језик екавског и ијекавског изговора, односно хрватски језик и бошњачки језик. У службеној употреби су ћирилично и латинично писмо“. Није јасно зашто је наведена комисија, иако

је знала за дати приједлог, од Педија Еждауна тражила научно неистинитију и за Србе много неповољнију формулацију уставног амандмана.

Опште позната је чињеница да муслимани који се сада прозваше Бошњацима не пристају чак ни на то да термин „босански језик“ замијене термином „бошњачки језик“. Дакле, номинација српског језика доживјела је неодговоран однос и институција, као, на примјер, Народна скупштина Републике Српске, која је и једино мјеродавна за доношење валидних одлука. У науци о језику, када је у питању номинација језика, неопходно је напоменути да се језик изводи из творбене поткатегије *Nomina nationalia*, а не из поткатегије *Nomina regionalia*. Из наведене констатације није тешко закључити да Бошњаци пренебрегавају наведено правило, па језик номинују из поткатегије *Nomina regionalia*. Међутим, намеће се питање да ли на регион Босна имају право једино Бошњаци, или то исто право припада Србима и Хрватима, који су, такође, насељени по читавој Босни. Ипак, Босанац као одредница једног региона припада свима који у Босни живе, а не онима који је својатају. Ако погледамо извођење језика код Срба и Хрвата, очигледно је да ова два народа свој језик изводе из национа, а потом се намеће и питање зашто и трећи народ, Бошњаци, свој језик не изведу из национа и номинују га као бошњачки језик и тиме бар за нијансу ублаже напетост друга два народа у Босни и Херцеговини. У нашој српској науци већина стручњака који обављају наставничке задатке, забринути су номинацијом свога језика који је и централни језик у окриљу јужнословенске језичне заједнице, па с правом постављају питања што је и објективно и реално зашто они који су запослени на факултетима или на неким другим институцијама нису дигли глас против номинације коју нам је на један абнормалан начин подарио аустријски дипломата Петрич. Дакле, Петрич нам је узео назив српског језика. Ипак, поставили смо низ научних питања у „Гласу Српске“ аустријском дипломати Петричу, вјерујући да ће он на неки начин омекшати свој крути став према номинацији српског језика. Пошто помињемо тај случај, навешћемо само нека круцијална питања која су постављена господину Петричу. Прво питање постављено Петричу било је како би аналогно номинацији нашег српског језика извршио номинацију свог матерњег језика (цијењени дипломата је потомак Хрвата градишћанаца који су миграцијама доселили у Аустрију, односно у околину Беча). Друго питање је било зашто у његовој домовини Словенци у Целовцу немају номинацију свога језика који би номинирали као целовачки или словеначки. Оваквих и сличних питања било је много више него што је дипломата и очекивао. Очекивали смо одговоре макар и негативне, али их, нажалост, никад нисмо добили. Дакле, опет и овдје се можемо послужити народним изразом „јачи тлачи“.

При номинацији босанског језика најалост тежи се ка унитарној Босни и Херцеговини по мишљењу интелектуалне елите у Републици Српској. Исте погледе на дату проблематику, односно на номинацију босанског језика, имају и интелектуалне елите из реда хрватског народа, а у вези с тим смо поменули односно цитирали Далибора Брозовића и његов став о наведеној проблематици. Међутим, о номинацији језика у Босни и Херцеговини биће још исцрпних расправа, како научних тако и политичких. На другој страни, када је у питању српски језик, научне чињенице говоре да је то централни језик у окриљу јужнословенске језичне заједнице. Међутим, корисници српског језика, изузев оних који имају српски национ (Срби), заиста мрзе свој српски језик. На основу српског језика стицали су почетна знања из језика и литературе, као и она помоћу којих праве разлике од српског, а од свих треба истакнути Црногорце и њихов црногорски језик. Овом приликом опомињемо присталице и творце црногорског језика да бар у сновима помисле шта би им рекао велики духовни и свјетовни владар Црне Горе Петар Петровић Његош.

Закључак

У овоме раду представљено је дијахроно и синхроно проучавање српског језика. У првоме дијелу рада приказали смо Вуково прихватање заједничког српскохрватског језика и историјске чињенице које су довеле до језичког јединства (Бечки књижевни договор). У другом дијелу рада говоримо о преименовању српског језика у друге. Међутим, ако смо и површно упућени у језичку проблематику и значај српског језика као централног у окриљу јужнословенске језичке заједнице, није тешко схватити да су се сви ти преименовани језици извукли испод Вуковог шињела.

Литература

- Brozović, D. (1999). *Odnos hrvatskoga i bosanskoga jezika odnosno bošnjačkoga jezika*. Jezik XLVII, Zagreb, str. 13.
- Dixon, M. R. W. (1997). *The rise and fall languages*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ивић, П. (1999). *Језичко планирање у Србији данас*. Језик данас III-9. Нови Сад, 5–10.
- Jahić, DŽ. (1999). *Bosanski jezik u 100 pitanja i 100 odgovora*. Sarajevo: Ljiljan.
- Ковачевић, М. (2003). *Српски језик и српски језици*. Београд: СКЗ-БИГЗ.
- Kordić, S. (2001). *Naziv jezika iz znanosti gledan*, Republika. LVII-1 – 2, Zagreb, 236–243.
- Милосављевић, П. (2000). *Српски филолошки програм*. Београд: Требник.

Окука, М.(2001). *Тројезичне Југошвабе (0 нестанку српскохрватског језика из једног угла примијењене лингвистике)*. Сеул.

Тешановић, Д. (2003): *Творбене категорије и поткатегорије у језику Бранка Ћопића*. Филозофски факултет Бања Лука.

Drago Tešanović

SIMILARITIES AND DIFFERENCES BETWEEN THE SERBIAN LANGUAGE TODAY AND IN THE TIME OF VUK

Summary

Language, religion and writing are key aspects of a nation to secure national identity. What has happened to the Serbian language since the Second World War to the present day, and what damage it suffered as a central language, under the auspices of the South Slavic language community? Serbian science has neglected its national alphabet - the Cyrillic alphabet to show respect to other nations, and to give greater contribution to the false idea of "brotherhood and unity". The name of Serbo-Croatian language, was only used by Serbs, while the Croats called it Croation or Serbian language; so, the nomination consisted of two words, while the last one was never used. Omitting the word Serbian the Croats created overture for constituting the Croatian language. Unfortunately, the magazines for culture and science, which were printed in Cyrillic, were expelled in chronological order from Croatia and in this war were expelled their users too. How it all happened before the eyes of Serbian science and politics, it is very debatable. So, while the other nations were fighting for their identity, the Serbs were silently watching the collapse of Serbian institutions, the Serbian language, letter, and the Serbian identity itself.

Key words: language - letter, religion, identity